

τὰ φύλλα ἐπέφταν. Καὶ κοιτάζοντάς με σιερνή βολὰ ἐξαμογέλασε, κ' ἔφυγε γλήγορα κατὰ τὸν κυπαρισσοῦνα—τὸν κυπαρισσοῦνα μας.

Καρδαμύλη.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΠΕΤΡΑΡΧΗΣ

Στὸ θάνατο τῆς Λαύρας

SONETTO XLIII.

Τ' ἀηδόνι ποῦ τὸν πόνο του μὲ τόση γλύκα χύνει
Γιὰ τ' ἄμοιρ' ἀηδονάκια του ἢ γιὰ γλυκὸ του ταῖρι,
'Απὸ γλυκάδα γιόμισε τὰ δάση καὶ τ' ἄβρι
Μὲ τέτοιον ἤχο ἁρμονικὸ καὶ πάθος ὅπ' ἄβρει.

Κι' ὅλη τὴ νύχτα φαίνεται πῶς μένα συντροφεύει
Καὶ τὴ σκληρὴ τὴ μοῖρα μου κάθε ὥρα ποῦ θυμίζει
Π' ἄλλος δὲ φταίει νὰ τοῦ κλαυτῶ σ' ὅ,τι μὲ βασανίζει
Σὰ λόγιαζα πῶς στὶς θεὸς Χάρος δὲ βασιλεύει.

'Ὅ! πῶς γελιέται εὐκολὰ ὁποιος πολὺ πιστεύει!
Τὰ δύο μου φῶτα πιδ λαμπρὰ κι' ἀπὸ τοῦ ἡλιοῦ τὸ
[Χρῶμα,
Ποῖος ποτ' ἐσκέφτεται πῶς θὰ ἰδῇ νὰ γίνουν μαῦρο χῶμα.

Μὰ τώρα ξέρω ποῦ ἡ σκληρὴ μοῖρα ποῦ μὲ παιδεύει
Θέλει νὰ μάθω κλαίοντας, ζώντας ζωὴ θανάτου,
Πῶς κάθε πρᾶμ' ἀγαπητὸ λίγο βλαστᾷ δὴ κάτω.
Θ. ΜΑΚΡΗΣ

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πόλη 6 τοῦ Μᾶν 1905

'Αγαπητέ μου φίλε,

Πολὺ μοῦ κακοφάνηκε ὁ ἄκριτός σου λόγος γιὰ κεῖνα, μὲ τὰ ὅποια τελείωνα καὶ τίς δύο προηγούμενες ἐπιστολές μου. Δὲν φτάνει ποῦ δὲν τὰ παραδέχεσαι, μὰς βρίζεις κιόλας. Γιατὶ βρισιὰ εἶναι νὰ μὴν ἀναγνωρίζεις τὴν Πόλη μας «ἐστία φώτων καὶ κέντρο γλωσσολογικὸ καὶ παιδαγωγικὸ πρώτης τάξεως». Βρισιὰ εἶναι νὰ κοροϊδεύεις καὶ τὸ κύρος τῆς γνώμης τοῦ «Ταχυδρόμου», ποῦ εἶπε ὅτι ἐμεῖς «υγιέστερον» ἀπὸ σὲ καὶ κρίνουμε καὶ αἰσθανόμαστε. Κι' ὅσο γιὰ τὸ πρῶτο θὰ καταλάβεις μόνος, μὲ τὸν καιρὸ, πόσο πλανήθηκες. Μὰ γιὰ τὸ δεύτερο δὲν ξέρω τί νὰ κάμω. Μὲ τί μοῦτρα νὰ παρουσιαστῶ στὸν συντάκτη τοῦ φύλλου μας καὶ νὰ τοῦ ζητήσω συγχώρεση! Μὲ τί μοῦτρα νὰ ξαναπάρω ἀπὸ αὐτὸ ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ πολεμῶ ἀνθρώπους ποῦ ἀστόχαστα μιλοῦνε!

'Ὅστοςκοπὸν ἔχοντας νὰ σὲ φωτίσω κι' ὄχι νὰ πάψω τὴ συζήτηση,—πρᾶμα ποῦ θῆκαμνα χωρὶς ἄλλο, ὅστερ' ἀπὸ τέττα προσηβολή, ἂν δὲν εἴσουν φίλος μου—ἀς ἐξετάσουμε τετραγωνικὰ τὴν ὑπόθεσιν.

Ἡ γνώμη, λές, τοῦ «Ταχυδρόμου» εἶναι «σκουριασμένη». Ἔστω. Μ' αὐτὸ θέλεις νὰ μὰς πείσης ὅτι ἡ δική σου εἶναι ἡ σωστή; Ἄς διοῦμε. — Πότε μιὰ γνώμη ἔχει κύρος;

— Ὅταν κεῖνος ποῦ τὴν ἐκφέρει ἔχει πεῖ κι' ἄλλες ἀναμφισβήτητες ἀλήθειες, ὅταν ἡ κριτικὴ του ὀξύτητα εἶναι παναγνωρισμένη, ὅταν, σὺν τύχει μάλιστα νᾶναι ἐφημερίδα, ἄγει καὶ φέρει τὸ δημόσιο ἢ, καλύτερα, χτίζει καὶ γκρεμίζει τὴ δημοσίαν λεγομένη γνώμη.

Ἔ λοιπόν! Ὅλα αὐτὰ φωνάζουν ἀπὸ τὴν πρώτη

ὥς τὴν τελευταία στήλη τοῦ «Ταχυδρόμου», τὸν ὅποιο τόσο θριαμβευτικὰ καταδικάζεις.

Σκουριασμένη λοιπὸν δὲν εἶναι ἡ γνώμη, ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε ἰκανώτεροι ἀπὸ σὲ νὰ κρίνουμε, γιατί σκουριασμένα δὲν εἶναι π. χ. κι' ὅσα σοφὰ ἔγραψε τότες μὲ τὸ ἀγλωσσικὸ ζήτημα τοῦ Φωτισμοῦ σας. Σκουριασμένα εἶναι, ὄχι! σὺν μὰς βροντοφωνάει πῶς τὴ γλῶσσα σας τὴ συνθηματικὴ ὁ λαὸς δὲν τὴν διαβάσει. Κι' ἂν τὴν διαβάσει πάλι δὲν θὰ τὴν νοιώσει. Θὰ νοιώσει ἴσως «τίς λέξεις μὰ ὄχι καὶ τίς ιδέες». Καὶ φυσικά. Ποῦ ἀκούστηκε λαὸς νὰ νοιώθῃ διὰ μὴς καὶ λέξη καὶ ἰδέα; Μήγαρις τὰ δύο αὐτὰ εἶναι ἀδιαχώριστα;

Καὶ τὸ παρακάτω: «τὴν γλῶσσα σ' ὅλους τοὺς πολιτισμένους λαούς, ἀντίθετα μὲ τὴν γνώμη τοῦ ἱατροῦ, ἐμόρφωσαν οἱ συγγραφεῖς». «Καὶ ὑπάρχει ἔθνος τὸ ὅποιο μὲ τὴν ἀποκρουστικότητα τοῦ χυδαίου ιδιώματος ἐπεδίωξε τὴν μόρφωση τῆς γλώσσας του»;

Καὶ τὸ ἄλλο: «Ὁ φίλος ἱατρός λέγει ὅτι ἡ κτηνώδης ὁμιλεῖται, καὶ αὕτη καὶ μόνη εἶναι ἡ γλῶσσα μας. Καὶ λοιπὸν; αὕτην πρέπει νὰ γράφουμε.—μ' αὕτην νὰ συγγράφουμε—αὕτη πρέπει νᾶναι ἡ γλῶσσα τοῦ βήματος, ἡ γλῶσσα τοῦ ἔμβωτος, ἡ γλῶσσα τῆς ἐκκλησίας. Τὰ ἀστρονομικὰ πέργα, τὰ ἱατρικὰ, τὰ νομικὰ, τὰ φιλολογικὰ, τὰ θεολογικὰ στὴ δημώδη. Ἀλλ' μὰ τὰ κάρδαμα! τίς γνώμες εἶναι ὑπερβολικὰ παράξενες. Θὰ παρακαλούσαμε μάλιστα τὸ φίλο ἱατρὸ νὰ μὰς ἐπιτρέψῃ νὰ ξαναποῦμε τὴ φράση του: τέτιου εἶδους κτηνίδες δὲν μιλοῦνται. Καὶ δὲν μιλοῦνται ἢ τοὺς πλάχιστο δὲν γράφονται τέτιες ἀηδίες, γιατί, ἂν ὡτυχὸν ἐφαρμόζονταν, θῆκαμνα τὴ γλῶσσα μας τὸ γελοιωδέστερο προϊόν τῆς ἀνθρωπίνης διάνοιας. Γιὰ νφαντασθῆτε τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσαν, ποῦ γιὰ νὰ ἐκφράσει τίς ἀψηλές κοινωνικὰς καὶ φιλοσοφικὰς ιδέες, ὠθῆται ἀπ' τὴν ἀρχαῖα τοὺς ὁμορφους ἐκείνους ὁδούς, ποῦ καὶ οἱ ξένοι: μὰς παίρνουν, καὶ θὰ τοὺς κρουτούριαζε καὶ θὰ τοὺς παραμόρφωνε γιὰ νὰ τοῦ πβάλει πλάγι πλάγι μὲ τοὺς συχμερούς τύπους τοῦ χυδαίου ιδιώματος».

Φίλε μου, τί τὰ θέλεις; Εἶναι ἀνάγκη νὰ σὲ πῶ ὅτι ἀπ' τίς 400 σελίδες τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Φωτισμοῦ οἱ πέντ'—ἑξ τοῦ «Ταχυδρόμου» λάμπουν σὺν μαργαριτάρι ἀνάμεσα στὴν ἄμμο; Καὶ ἔκου καὶ τοῦτο ἐμπιστευτικά. Ὅταν ἀγόρασα τὸ βιβλίο, ἡ καλύτερα ὅταν μεθίασαν νὰ τὰ γράσω, μετάνοισα πολὺ γιὰ τοὺς παραδες ποῦδωκα. Μὰ ὅστερα, σὺν ἀπάντησα τὰ ἄρθρα ἐκεῖνα τῆς ἐφημερίδας μας, πῆγα καὶ πῆρα ἄλλο ἓνα γιὰ νὰ τὸ δίνω στοὺς φίλους μου νὰ τὸ διαβάσουν.

Βγάλε λοιπὸν τὸ καπέλλο σου μπρὸς σὲ τέττα κριτικὴ δεινότητα. Ὁμολόγησε ταπεινὰ ὅτι οὐκ εἶ ἄξιος τὸν ἱμάντα αὐτῆς ὑποθέσαι. Καὶ ξερίζωσε ἀπ' τὸ νοῦ σου κάθε προκατάληψη γιὰ νᾶχης τὴ δύναμη νὰ κρίνης ἐπιστημονικὰ τὰ πράγματα καὶ ὄχι ἀπὸ ἰδιοτροπίες τυρολοσυτούμενος.

Λυποῦμαι πολὺ ὅτι ξοδεύα ἓνα γράμμα ὁλόκληρο γιὰ νὰ ἀνκαστηλώσω στὴ συνείδησή σου τὸ ἄγαλμα, ποῦ ἐμεῖς ἐδῶ τόσον καιρὸ τώρα λατρεύουμε, ποῦ σὲ ποδάρια του τόσο λιθᾶνι κάψαμε καὶ ἐξακολουθοῦμε ἀδιάκοπα νὰ καίμε.

Λυποῦμαι καὶ ἓνα ἄλλο. Ὅτι τέκνο ἐσὺ τοῦ Βοσπόρου, μὲ τὰ καμώματά σου ἀποκηρύχνεις τὴν πατρίδα. Καὶ τί πατρίδα! Μὰ νὰ δοξάζεις τὸ Θεό, ποῦ σ' ἔδωσε φίλο σὺν κ' ἐμένα. Καὶ τὸν δοξάζω κ' ἐγὼ γιατί μὰς ἔφερε στὴ μέση μερικὸς σὺν κ' ἐμένα γιὰ νὰ βροντήσῃ πιδ ξάστερα ἡ δική μας ἀλήθεια.

Γιὰ σοῦ
ΔΑΜΩΝΑΣ

ΑΙΩΝΩΝ ΒΑΘΙΑ

ΜΑΝΝΑΣ ΠΟΝΟΣ

'Αγέλαστος, ἀπαστος ἐδητύος ἡδὲ ποτήτος
ἦστο πόθῳ μινύθουσα βαθυζώνιοι θυγατρός.
(Ἔμνος πρὸς Δήμητραν).

Νὰ ἀνασάνῃ κάθεται ἡ Μάννα ἡ πικραμένη
σὲ μία πέτρα ἀπίνου' ἀγέλαστη κι' ἀμίλητη
μῆνες καὶ μῆνες περπατεῖ παντοτεινὰ θλιμμένη
χωρὶς νὰ βγάλ' ἀπ' τὴν καρδιά τὴ λύπη τὴν ἀκοίμητη.

Τῆς πῆραν τὴν παιδοῦλα τῆς καὶ τώρα ὀρφανεμένη
γυρνᾷ ὀλοῦθε γιὰ νὰ βοῇ τὴν κόρη τὴν ἀφίλητη
μὴ ξέροντας πῶς ὁ Θεὸς ὁ φοβερός κρυμμένη
τὴν εἶχε σὲ Βασίλειά Του ὡς ἀν κορών' ἀτίμητη.

Καὶ τώρα σὲ Καλλίχορο τοῦ κάκον οἱ θυγατέρες
τοῦ Κελεοῦ πασιζοῦνε μαζὶ μ' ἀστὴα χίλια
να φέρουν τὸ χαμόγελο σὲ θεῖκά της χεῖλια.

'Αγέλαστ' ἀπομένουνε καὶ σὴν ὄρη ματιά της
γραμμένος εἶναι ὁ καημός· θυμᾶται τίς ἡμέρες
ποῦχε καμάρι ζηλευτό, τὴν Κόρη της κοντὰ της
Λεμεσός.

Μ. Α. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

ΜΙΑ ΚΙ ΟΞΩ

Ἄν καὶ ροβισμένος ἀπὸ τέσνηθιστα λόγια τοῦ φίλου του, τὴν ὀλοφάνερη ἐξέψη τοῦ μυαλοῦ του, ὁ Κώστας δὲν ἔδειχνε τὴν παραχρῆ του. παρὰ ἡσυχος ἐξακολουθοῦσε νὰ τὸν ἀκούῃ ποῦ τοῦ ἔλεγε:

— Εἶναι ἡ τρίτη χρονιά ποῦ μοῦ ἔρχεται σὲ τοῦ ὁ στοχασμός αὐτός τὴν ἴδια βραδιά. Δὲν μπορῶ νὰ μὴν τρομάξω. Κώστα, ὅταν τὸ συλλογίζομαι. Μὲ πιάνει σύγκρουσι κ' ὅστερ' ἀγριεύω. Δὲν εἶναι ἄγριο τὸ μάτι μου; Καίτ' αἰετὶς μὲ καὶ πὲς μου σὲ θεὸ σου, δὲν εἶναι ἄγριο;

— Τὸ μάτι σου, Παῦλο, εἶναι ἡμερὸ καὶ γλυκὸ, ὅπως πάντα. Ἔλα σὲ συγκαλὰ σου καὶ μὴ λές ἀνοησίες. Νομίζεις ὅτι σοῦ ἔρχεται ὁ στοχασμός ἔτσι μονάχος του. Μὰ ὄχι! ἐσὺ τὸ θέλεις καὶ τὸ στοχάζεσαι. Κι' ἂν θέλῃς νὰ σοῦ τὸ πῶ πιδ ξάστερα, δὲν ἔφυγε ποτὲς ἀπὸ τὸ νοῦ σου ἡ σκέψη αὐτὴ τὴν στριφογυρίζεις σὲ μυαλό σου καιρὸ καὶ καιρὸ τώρα κι' ὅταν θυμηθῇς πῶς εἶναι. 20 τοῦ Ἀπρίλη, φαντάζεσαι ὅτι σοῦ ἤρθεν ἄξαφνα. Δὲν εἶν' ἔτσι;

— Δὲ μὲ καταλαβαίνεις, Κώστα· νά, πῶς νὰ σοῦ τὸ πῶ, ἔρχεται μονάχη της· ἐγὼ δὲ θυμᾶμαι τίποτα· κάτι μοῦ σφίγγει τὸ μυαλό, πιάνεται ἡ ἀναπνοή μου κι' ἀγριεύει τὸ μάτι μου· τὸ νοιώθω πῶς ἀγριεύει. Καὶ τότες θέλω νά...

— Ἔλα μαζί μου, Παῦλο· πάμε ὅζω· ἄμα σὲ φυσήσῃ τὰ γερᾶκι τῆς νύχτας, θὰ σοῦ περάσῃ· θὰ ἰδῇς τὴν ἀστροφεγγιά καὶ θὰ ξεκαθαρίσῃ ὁ νοῦς σου· ξέρεις, ἡ νύχτα ἔχει διπλὴ δύναμη· θολώνει πολλὰς φορὲς τὸ μυαλό, μὰ διώχνει καὶ τὰ σκοτάδια του. Στὸν ἀνοιχτὸν ἀγέρα δὲ μπορεῖ νὰ σκέφτεται κανένας τὰ ἴδια. Θὰ ἰδῇς τᾶστρα, θάκουσ' ἀνέν' ἀηδονάκι νὰ τραγουδά, θάντικρυσσες τίποτες ἀλαργινὰ φῶτα, ποῦ μοιάζουν σὺν ἐλπίδες. Ἐδῶ μέσα σὲ πνίγει ἡ ζέστη, δὲν ἔχεις ἀγέρα. Πάμε ὅζω ποῦ σοῦ λέω.

— Μὴ μοῦ μιλάς· ἀκούω τὴ φωνή σου καὶ